

Confuzii tăcute

„În modelul său explicativ privind funcționarea spațiului de raționalitate numit piață, Economia se lasă manipulată, prin faptul că acceptă deplasarea accentelor în privința rolului și statutului factorilor din ecuația producerii avuției, de sensibilitățile ideologice predominante.”

Asertarea în știința economică nu recurge în mod invariabil la întemeierea obiectuală a adevărului și la testarea empirică a ipotezelor. Specificitatea cogniției în Economie presupune înlocuirea experimentului cu observarea cauzelor și a consecințelor realității economice pe serii mari de date. Dar, mai presupune și altceva, cu mult mai greu de acceptat pentru gândirea rațională: credința în explicarea mersului lucrurilor, ca și acceptarea formelor de manifestare subiectuală în înțelegerea cauzalității. Așteptarea, bunăoară, ajunge să aibă funcție formatoare de atitudini. Această constituție cognitivă permisivă influențelor fluide, de natură discretă, a ceea ce economiștii au numit spirite animale, constituie pentru experimențiștii raționaliști o probă indubitabilă că Economia nu este o știință matură.

Semnul cel mai derutant al neortodoxiei modelului cunoașterii intelectuale cu care operează Economia îl oferă asumția că sistemul economic clădit pe preeminența factorială a capitalului are un comportament imanent autocorectiv. Această viziune larg răspândită în mediul intelectual al economiștilor pare să elimine specificitatea fenomenelor economice, supuse cauzalității stocastice, instituind o supradeterminare, gen mâna invizibilă, responsabilă de continuitate. Forma cea mai evidentă invocată ca temei al capacității sistemelor economice capitaliste de autoreglare este recurența profitului și difuzarea prosperității. Dar, este așteptarea infailibilității autoreglării o cale cognitivă atunci când se manifestă criza economică? Sau, altfel formulat, așteptarea, ca fundament al încrederii în autocorecție, este o sursă a acceptării pierderilor? Desigur, există și un corolar complet evitat al întrebării: Care este sursa corecției?

Întrebările par pricinuoase dacă ne ghidăm după raritatea punerii lor în dezbaterile privind consistența teoriei economice și inutile științific când constatăm că răspunsurile se încarcă de perspective ideologice. Cum s-ar spune, nu încapă îndoială unde jocurile sunt făcute de credință. Consecința acceptării, în privința cauzalității, a unui mod diferit de cunoaștere intelectuală a fenomenelor economice bulversează, pur și simplu, starea epistemică a corpului de cunoștințe economice.

Structurarea conceptuală a științei economice în perimetrul definit de procedurile logicii de validare a adevărului specific științelor naturii nu este întru totul posibilă. În esență, Economia are ca obiect comportamentul uman justificat randamental, fără ca acesta să aibă în exclusivitate cauze obiective. Desigur, acest fapt pare să fie în contradicție cu percepția că Economia se ocupă de starea de raționalitate a acțiunii umane. Nedumerirea survine datorită acceptării unei surse nonraționale a stării de raționalitate, care caracterizează piețele evolute, cum sunt cele financiare, care duc la apariția și dispariția baloanelor speculative.

Păstrând proporțiile între sursele raționale și nonraționale, obiectuale și subiectuale ale comportamentului uman așa cum sunt ele în realitate, Economia nu ar avea o problemă de logică, ci una epistemologică: păstrarea proporțiilor naturale și în arhitectura sa conceptuală, înainte de toate în modelele explicative propuse. Excesele comportamentale își au determinarea în excesele întemeierii înțelegerii doar pe anumite surse ale comportamentelor, neluându-se în calcul altele de aceeași relevanță. Evidențierea în modelele explicative doar a unor surse generează fenomene de disonanță cognitivă, una spunând teoria și alta recomandând bunul-simț teoretic izvorât spontan din contactul cu realitatea.

Complicația, până la urmă, trimite la statutul științei economice, cu o notă gravă în ceea ce privește clarificarea a ceea ce se înțelege a fi caracterul științific al cunoașterii economice. Unde asumția legității autoreglării devine esențială în construcția explicațiilor se face abstracție de esența subiectuală a fenomenelor economice. Ca atare, tranșarea în favoarea, spre exemplu, a imanentei efectelor randamentale are sens de eliminare din modelul explicativ a cauzelor fundamentale de natură stocastică, originare în comportamentul subiectiv. Rezultanta epistemică este concordantă cu viziunea raționalistă, dar în perfectă contrazicere cu obiectul cunoașterii economice.

Ciudățenia survine din direcția unei nevoi nonștiințifice, al cărui scop este să evite îndoiala în virtuțile sociale ale sistemelor economice generatoare de ordine prin raportare la un principiu preeminent, dacă nu unic. În fapt, este vorba de o inconsecvență logică, de schimbare a planurilor de referință, de la cel economic (al producerii avuției) la cel societal (al gestiunii puterii). În modelul său explicativ privind funcționarea spațiului de raționalitate numit piață, Economia se lasă manipulată, prin faptul că acceptă deplasarea accentelor în privința rolului și statutului factorilor din ecuația producerii avuției, de sensibilitățile ideologice predominante. Efectul este absurd pentru că se pun în opoziție conflictuală ireductibilă (antinomică) sisteme care sunt cel mult antitetice (economie versus societate, piață versus stat) pornind de la opțiunea ideologică în favoarea fie a factorului capital, fie a factorului muncă.

Modul în care se face acest lucru este și el absurd: se declară că un produs al omului (capitalul și sistemul societal centrat pe el) este cauza primă a realității. Așteptarea ca să se întâmple ceva este o cerință irațională de a nu face nimic. Adică să se golească de conținut condiția umană, fără acțiune aceasta nemaifiind în rezonanță cu natura umană.